

Public Address by The President of the Supreme Court of Israel

Ms. Esther Hayut

At the conference of The Israeli Association of Public Law

Jan 12, 2023¹

Good evening everyone,

Several days ago the new Justice Minister presented his plan for swift, far-reaching changes to the justice system. In fact, what we are seeing here is an unbridled assault on the judicial system itself, as if it were an enemy that must be attacked and subdued.

Cynically, those behind the changes are calling this a plan to "fix" the justice system. And I say – this is a plan to crush the justice system. Its intention is to deliver a fatal blow to the independence and the nonpartisanship of the judicial branch and morph it into a silent branch.

This conclusion arises from the way in which the Minister has chosen to present his plan, as well as from its contents and essential nature.

There is no other way to interpret the dramatic press conference the Minister chose to call mere days after stepping into his role, where he first presented his plan.

As I have stated time and time again, the independence and nonpartisanship of the court is its lifeline, without which the judges of Israel would not be able to fulfill their duties as public servants and as the public's trustees.

This year the State of Israel will mark 75 years of independence, as a Jewish and democratic nation. This is an important milestone in the nation's history – however, it grieves me to say, should the planned changes as they were presented come to fruition, the nation's 75th year will be remembered as the year when its democratic identity received a fatal blow.

In recent days we've heard that the reasoning and justification for the plan is the will of the majority, the decision of the majority. Indeed "majority rule" is a fundamental principle, basic to democracy. However, democracy is not only majority rule. Those who claim that the majority, having chosen its

---

¹ Privately translated into English by concerned citizens. The original Hebrew speech is attached.

representatives for the Knesset, have given them a 'blank check' to do as they please, take the word democracy in vain.

Ze'ev Jabotinsky – upon whose teachings the Justice Minister attests to have been educated – in 1938, nearly a decade before the State of Israel was established, wrote:

"Democracy – means freedom. Freedom can be taken away by a government supported by the majority, too. And where there is no guarantee of personal freedom – there is no democracy²." [end quote]

One of the clear duties of the court in a democratic nation is to provide effective protection for human rights and civil liberties in that nation. An independent and nonpartisan court is, therefore, one of the most important guarantees of personal freedom, which Jabotinsky referred to. It is what guarantees that majority rule does not become majority tyranny.

What does the Minister's proposed plan entail?

In effect, it entails taking away the legal tools used by judges to protect personal rights and the rule of law. The plan includes an Override Clause which would revoke the court's ability to repeal laws that disproportionately harm constitutional human rights, among them, the right to life, to property, to freedom of movement and privacy, the basic right to dignity and derived from that – the right to equality, the right to freedom of speech, and others.

The planned Override Clause legitimizes the Knesset's ability, with the support of the government (the executive branch), to pass laws that will harm these rights without hindrance. Therefore, those who think the Override Clause will 'override' the courts are mistaken. In truth, it will override the human rights of every single member of Israeli society.

Another important legal tool this plan would remove from the hands of the judges is – the Reasonableness Doctrine, which allows the courts, in appropriate instances, to invalidate decisions made by executive authorities, in the event administrative defects are found – for instance, arbitrariness, disregard for relevant considerations, or an improper balance among pertinent considerations.

---

²<https://www.idi.org.il/media/3571/%D7%96%D7%91%D7%95%D7%98%D7%99%D7%A0%D7%A1%D7%A7%D7%99.pdf>

Those in favor of eliminating the Reasonableness Doctrine claim that the decisions examined are value-based and professional, and for the purpose of assessing the reasonableness of an authority's decision, a judge has no preferability over the executive authority that made that decision.

In my eyes, this is a contrived argument. If there is no place for the decision of a judge regarding the reasonableness of an executive authority's decision, the next step – along that same line of reasoning – is perhaps that a judge also has no professional advantage in determining what constitutes "reasonable doubt" pertaining to the acquittal of a criminal defendant.

Perhaps, according to that line of reasoning, one could additionally claim that a judge has no advantage in determining, for instance, whether a doctor or an engineer were negligent and did not act as a "reasonable doctor" or a "reasonable engineer" causing damage that justifies compensation. In fact, determining whether two sides bound by contract have acted "in good faith and in an acceptable manner" is also a matter involving values, and perhaps also in this matter a judge has no professional advantage?

The road is short from here to the large-scale erasure of chapters from the various branches of Israeli law, all of which touch upon values and standards a judge must rule on.

A different question would be how adept the court is at acting with restraint, and at being cautious and responsible when using the legal tools in question, i.e. invalidating laws that disproportionately harm human rights and invalidating decisions made by executive authorities, on the grounds of their being unreasonable to the extreme.

I believe that over the years the court has proven that it in fact does act with restraint and responsibility, and does not make unjustified use of these tools. Those who support the proposed changes are attempting to paint a different picture as an excuse to implement their plan. However, the data shows us the truth and teaches us that these are false claims, and that not only are the changes detailed in this plan not needed in order to create balance between the branches, but that their implementation is what will severely and dangerously harm the delicate balance that exists between the branches.

To illustrate just how false these claims are, I will note that since enacting the Basic Law: Human Liberty and Dignity in March of 1992 and until today, in over

30 years, the Supreme Court has intervened in 21 laws or articles of law out of thousands of laws the Knesset has legislated during this time period.

Data regarding other democratic nations, such as the United States, Canada, and Germany, shows that their legislation disqualification rate is immeasurably higher than Israel's.

Invalidating decisions made by executive authorities on the basis of the Unreasonableness Doctrine has also not been a common occurrence in our courts over the years. A factual unbiased review of court decisions will show that the court avoids replacing the judgment of executive authorities with its own.

However, the expectation that the court will remain silent in those rare instances in which the executive branch violates its obligation to the individual – is a dangerous expectation.

It negates the place of the court in the democratic system of balances and contradicts the biblical command that instructs the judges of Israel: "Ye shall not be afraid of the face of man³" or in the words of the Midrash⁴: "Do not hide your words for fear of man".

It is important to note: The legal tools the proposed plan wishes to eliminate will in effect deprive the court of its ability to effectively perform its judicial review, based upon which every citizen and resident is able to turn to the court with arguments and objections pertaining to actions carried out by executive authorities.

This is about denying legal tools that belong to the public, that exist for the public, and that are employed by the court in the public's interest. With the help of these tools, the court grants relief to anyone who has suffered an injustice that requires correction, and maintains the rule of law and human rights, which are fundamental principles of democracy.

In this sense, the theoretical concepts of "invalidating laws" and "reasonableness doctrine" translate directly into the practical lives of every citizen and resident of the country.

Those who say "no more invalidating laws", actually mean:

---

³ Deuteronomy, Chapter 1, Verse 17

⁴ Midrash Agada, Deuteronomy, Chapter 1, Verse 17

- "No more ban on detaining soldiers for long durations without bringing them in front of a judge", as the court ruled on the Tzemach case.

- "No more protection for automobile owners to have the right to receive income support benefits", as the court ruled on the Hassan case.

- "No more parenthood rights or full family life for same-sex couples", as the court ruled on the Arad-Pinkas case.

And those who say "no more invalidating of decisions unreasonable in the extreme", actually mean:

- "No more ban on disconnecting electric power from citizens suffering financial or medical difficulties", as the court ruled in the Moisa case.

- "No more bomb-shelter rooms in all educational institutions in the Gaza envelope", as the court ruled in the Wasser case

- "No more canceling severe limitations on freedom of political speech in newspapers and protests" as the court ruled in the Schnitzer case and many others.

- "No more requiring local councils to install a Mikveh for observant women in areas with a secular majority", as the court ruled on the Kfar Vradim case.

- "No more protection for the rights of children with special needs to receive free special education, even if they were placed in regular educational institutions", as the court ruled on the Yated case.

No more. And these are just a handful of examples.

In other words, if executive decisions are final, and the court lacks the tools to fulfill its duty – it will be impossible to guarantee the protection of rights in cases where the executive authority is the one harming those rights through disproportionate legislation or through administrative decisions which are disproportionate .

Unfortunately the deluge of initiatives being thrust upon us so hastily does not end with these blows, and includes as well a major structural change to the Judicial Selection Committee and its operations.

What excuse do we hear from the initiators of this plan in an attempt to justify the need to fundamentally change the method of appointing judges in Israel, creating a committee which will include an "automatic" majority of politicians?

The justification they have for this is that Israel's judges allegedly select themselves "behind closed doors, with no protocols".

There is no truth to these claims.

The Judicial Selection Committee in its current form was enacted into law in 1953, five years after the State of Israel was established, and became Basic Law: The Judiciary, in 1984. This committee selects judges for all court levels in Israel, and includes 2 ministers – one of whom is the Justice Minister, who is also the committee chair – 2 Knesset members, 2 members of the Bar Association, and 3 judges. A glance at the Knesset minutes shows the committee in this form was created with a wide consensus of both the coalition and opposition in the Knesset at that time, who agreed on the need to ensure the nonpartisanship and independence of Israel's judges.

Knesset member Menachem Begin, who was in the opposition at the time, said in the Knesset – and I quote – "We are here to ensure the nonpartisanship of the judges, and therefore we must ensure to the greatest extent possible, the nonpartisanship of their selectors" [end quote]⁵.

Begin also warned of a situation in which "the government will be the one who selects our judges"⁶.

The Judicial Selection Committee has operated in its current form for 70 years, and no party has an "automatic" majority to select its preferred candidate. In order to select a judge for the Magistrate's Court or the District Court, a majority of 5 out of 9 committee members is required; to select a Supreme Court judge a special majority of 7 out of 9 is required – necessitating broad agreement among committee members.

There is no denying, no method of judge selection is completely infallible or immune to unusual events, and each method has its advantages and disadvantages. However, all things considered, the Israeli judicial selection method is balanced, professional, and ensures fair and full representation for all relevant parties.

It is with good reason that our method receives much admiration worldwide, and thanks to it there have been thousands of excellent judges and registrars appointed in Israel over the years – who have carried out and continue to carry out their duties with dedication, out of deep commitment to the rule of law and to the Israeli public in its entirety.

---

⁵ https://fs.knesset.gov.il//2/Committees/2_ptv_412130.PDF, pages 6-7.

⁶ <https://db.begincenter.org/il/article>

The additional claim, as if the selection process takes place "behind closed doors" and with no protocol, is also baseless. The committee discussions are documented in a fully detailed protocol. Some of the protocols are confidential, in much the same way as some of the government meeting transcripts are confidential. However every part that can be published – the parts that do not violate the right to privacy of the candidates – is published publicly.

The baseless claims brought against the current method of judicial selection are meant to cover up the real reason behind these proposed changes, and that is – the desire to fully politicize judgeship appointments in Israel, through the creation of a Judicial Selection Committee in which politicians will have an automatic majority.

This is precisely what Begin warned of at the time, when he said that we must avoid a situation in which "the government will be the one selecting our judges".

This warning was valid then, and it is valid today.

Throughout my years serving as President of the Supreme Court, I have repeated and emphasized that the judiciary branch is open to change and continually strives for improvement. Over the years we have made many changes and improvements to increase efficiency and enhance the services we provide to the public, through technological advances and digitization.

Additionally, we continually strive to increase transparency within the system by, for example, broadcasting live feeds of Supreme Court hearings, and live broadcasts of hearings, decisions, and sentencing of significant importance in the courts.

But the main issue was and remains that the courts in Israel are overburdened.

There are 802 judges and 73 registrars serving in Israel today. This translates to around 8 judges per 100,000 residents. In comparison, OECD nations have on average 3 times as many judges serving per 100,000 residents.

Are you aware of the number of new legal proceedings that are filed with the courts in Israel each year?

It is hard to believe, but that number is no less than 850,000 proceedings.

What these numbers mean is that every judge in Israel is assigned on average 1,000 new cases each year, which are added to his or her existing case loads.

Simple math will show that even if every single judge were to work 365 days a year and 24 hours a day, it would still be impossible with the current number of judges to handle this volume of cases at an adequate pace.

The workload is inhumane and exists in no other place in the world.

Therefore, I am taking this opportunity to express my appreciation and gratitude to all the judges and the registrars at all court levels – who deal with this case overload daily, and faithfully perform their work, out of a sense of mission and deep dedication to their duties and to serving the Israeli public.

The heavy burden placed on the judiciary inevitably leads to an unwanted delay of court hearings, and to me this is the real issue the Israeli public desperately needs a solution for, as do we.

When I hold my first work meeting with the Minister of Justice, I will present to him the real issues we face in the judiciary, the urgent need to find a way to reduce some of the workload that is placed on judges, in order to improve the efficiency of the legal process and shorten it, for the good of the public and the litigators.

In closing, I will say –

The judiciary in Israel today effectively and responsibly carries out judicial review of the actions taken by the government and the Knesset, and as such it fulfills an important role in the system of checks and balances between the branches. These checks and balances are foundational to the democratic concepts upon which the State of Israel was built.

The responsibility to maintain the rule of law and effectively protect the rights of the individual in Israel is not placed on the shoulders of the judiciary alone. The other branches are required as well for this important national undertaking.

The plan set forth by the new Justice Minister is not a plan to fix the justice system – but rather a plan to crush it. It would deal a fatal blow to the independence and non-partisanship of the judges, and to their ability to faithfully fulfill their duties as public servants. The meaning of this nefarious plan is therefore to change the democratic identity of Israel, rendering it unrecognizable.

Mr. Minister – This is not the way!

דברי הנשיאה – כנס העמותה למשפט ציבורי

12.1.2023

ערב טוב לכולם.

לפני ימים אחדים הציג שר המשפטים החדש תוכנית בזק לשינויים מרחיקי-לכת במערכת המשפט. למעשה מדובר במתקפה שלוחת-רסן על מערכת המשפט, משל הייתה אויב שיש להסתער עליו ולהכניעו.

למרבה הציניות, הוגי התוכנית מכנים אותה תוכנית "לתיקון" מערכת המשפט. ואני אומרת – זו תוכנית לריסוק מערכת המשפט. היא מיועדת להנחית מכה אנושה על עצמאותה ואי-תלותה של הרשות השופטת ולהפוך אותה לרשות שותקת.

מסקנה זו עולה הן מן הדרך שבה בחר השר להציג את תוכניתו והן מתוכנה וממהותה.

לא ניתן להבין אחרת את מסיבת העיתונאים
הדרמטית שאותה בחר השר לכנס ימים ספורים
בלבד לאחר כניסתו לתפקיד, בה הציג לראשונה
את תוכניתו.

כפי שציינתי לא אחת – העצמאות ואי-
התלות השיפוטית הן נשמת אפו של בית המשפט,
ובלעדיהן לא יוכלו שופטי ישראל למלא את
תפקידם כמשרתי הציבור וכנאמניו.

השנה תציין מדינת ישראל 75 שנות עצמאות
כמדינה יהודית ודמוקרטית. זהו ציון דרך חשוב
בחיי המדינה – אך לצערי, ככל שתוכנית
השינויים שהוצגה תתממש, תיזכר שנת ה-75

כשנה שבה נפגעה זהותה הדמוקרטית של המדינה
פגיעה אנושה.

בימים האחרונים שמענו כולנו כי הנימוק
המרכזי להצדקת התוכנית הוא רצון הרוב והכרעת
הרוב. אכן, "שלטון הרוב" הוא עיקרון יסוד
העומד בבסיס המשטר הדמוקרטי – אך
הדמוקרטיה אינה רק שלטון הרוב. כל הטוען כי
הרוב שבחר את נציגיו לכנסת, נתן להם בכך "צ'ק
פתוח" לעשות ככל העולה על רוחם, נושא את שם
הדמוקרטיה לשווא.

זאב ז'בוטינסקי, אשר שר המשפטים החדש
מעיד על עצמו כי התחנך על ברכי תורתו, כתב
כבר בשנת 1938, כעשור לפני הקמת המדינה כי:

"דמוקרטיה - פירושה חופש. גם
שלטון הנתמך על ידי רוב, יכול
לשלול את החופש. ובמקום
שאינן ערובות לחופש הפרט -

שם אין דמוקרטיה. " [סוף
ציטוט]¹

אחד מתפקידיו המובהקים של בית משפט במדינה דמוקרטית הוא – מתן הגנה אפקטיבית לזכויות האדם והאזרח במדינה. בית משפט עצמאי ובלתי-תלוי הוא, על כן, אחת הערובות החשובות לחופש הפרט שעליו דיבר ז'בוטינסקי. הוא הערובה לכך ששלטון הרוב לא יהפוך לעריצות הרוב.

מה מבקשת תכנית השינויים של השר לעשות?

למעשה, היא מבקשת ליטול מידי השופטים את הכלים המשפטיים המשמשים אותם להגנה על זכויות הפרט ועל שלטון החוק. התכנית מדברת על פסקת התגברות אשר תשלול מבית המשפט

1

את האפשרות לבטל חוקים הפוגעים באופן בלתי מידתי בזכויות אדם חוקתיות, ובהן הזכות לחיים, לקניין, לחופש התנועה ולפרטיות, וכן זכות היסוד לכבוד, וכנגזרת ממנה – הזכות לשוויון, הזכות לחופש ביטוי ועוד.

פסקת ההתגברות המתוכננת נותנת הכשר לכנסת, בתמיכת הממשלה, לחוקק באין מפריע חוקים שיפגעו בזכויות אלה. לכן טועה מי שחושב שפסקת ההתגברות "מתגברת" על בית המשפט. לאמיתו של דבר מדובר בהתגברות על זכויות אדם של כל פרט ופרט בחברה הישראלית.

כלי משפטי נוסף וחשוב שאותו מבקשת התוכנית ליטול מידי השופטים הוא – עילת הסבירות אשר מכוחה פוסל בית המשפט במקרים

מתאימים החלטות של רשויות השלטון שנפל בהן פגם מנהלי – למשל, של שרירות, התעלמות משיקולים רלוונטיים או איזון לא נכון בין השיקולים הצריכים לעניין.

המצדדים בביטול עילת הסבירות טוענים כי מדובר בהחלטות ערכיות ומקצועיות, וכי לצורך בחינת מידת הסבירות של החלטת הרשות אין לשופט כל עדיפות על הגורם השלטוני שקיבל את ההחלטה.

זהו בעיניי טיעון מוקשה. אם אין מקום להחלטה ערכית של השופט בעניין סבירות ההחלטה השלטונית, השלב הבא – על פי אותו היגיון – הוא אולי כי אין לשופט כל יתרון מקצועי לקבוע גם מהו "ספק סביר" לצורך זיכוי של נאשם בפלילים.

אולי ניתן על פי אותו היגיון להוסיף ולטעון
כי אין לשופט כל יתרון להחליט אם רופא או
מהנדס למשל התרשלו משום שלא פעלו כ"רופא
סביר" או "כמהנדס סביר" וגרמו נזק המצדיק
פיצוי. למעשה, גם ההחלטה אם צדדים שהתקשרו
בחוזה נהגו ב"תום לב ובדרך מקובלת" היא
החלטה ערכית, ואולי גם בעניין זה אין לשופט כל
עדיפות?

מכאן קצרה הדרך עד למחיקת פרקים
נרחבים בענפי המשפט הישראלי השונים,
הטובלים כולם באמות מידה ערכיות שעל השופט
לבחון ולהכריע בהן.

שאלה אחרת היא עד כמה יודע בית המשפט לנהוג בריסון ולעשות שימוש זהיר ואחראי בכלים המשפטיים שבהם מדובר, דהיינו פסילת חוקים בשל פגיעה בלתי מידתית בזכויות אדם וביטול החלטות של רשות שלטונית מחמת היותן בלתי סבירות באופן קיצוני.

דומני כי לאורך השנים הוכיח בית המשפט שהוא אכן נוהג בריסון ובאחריות ואינו עושה שימוש שלא לצורך בכלים אלה. המצדדים בתוכנית השינויים מנסים לצייר תמונה אחרת כאמתלה למימוש תוכניתם. אך הנתונים מספרים את האמת ומלמדים כי מדובר בטענות שווא וכי השינויים שפורטו בתוכנית לא זו בלבד שאינם נדרשים על מנת לאזן בין הרשויות, מימושם הוא זה שיפר את האיזון העדין ביניהן הפרה חמורה ומסוכנת.

להמחשה עד כמה מדובר בטענות שווא, אציין כי מאז חקיקת חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו בחודש מרץ 1992 ועד היום, במשך למעלה משלושים שנה, התערב בית המשפט העליון ב-21 חוקים או סעיפי חוק. מתוך אלפי חוקים שחוקקה הכנסת במהלך פרק הזמן הזה.

נתונים הנוגעים למדינות דמוקרטיות אחרות, כמו ארצות הברית, קנדה וגרמניה, מלמדים כי שיעור פסילת החוקים על ידי בתי המשפט שם עולה לאין שיעור על זה שבישראל.

ביטול החלטות של רשויות מנהליות בעילת הסבירות אף הוא אינו חזון נפרץ בפסיקת בתי

המשפט שלנו לאורך השנים. סקירה עניינית ולא מוטה של הפסיקה תלמד כי בית המשפט נמנע מלהמיר את שיקול דעת הרשות בשיקול דעתו שלו.

אך הציפייה כי בית המשפט ייאלם דום גם באותם מקרים חריגים שבהם השלטון מפר את חובותיו כלפי הפרט – היא ציפייה מסוכנת.

היא סותרת את מקומו של בית המשפט במערך האיזונים הדמוקרטי, והיא מנוגדת לציווי המקראי המורה לשופטי ישראל "לא תגורו מפני איש"² – ובלשון המדרש: "לא תכסו דבריכם מפני פחד איש"³.

חשוב להדגיש: הכלים המשפטיים שאותם מבקשת תוכנית השינויים לבטל, ישללו למעשה מבית המשפט את יכולתו לקיים ביקורת שיפוטית

---

² דברים א' י"ז

³ מדרש אגדה, דברים א' י"ז

אפקטיבית, אשר בהסתמך עליה יכול כל אזרח ותושב להעלות בפני בית המשפט טענות והשגות כנגד פעולות שביצעו רשויות השלטון.

מדובר בשלילת כלים משפטיים השייכים לציבור, שקיימים עבור הציבור, ושמופעלים על-ידי בית המשפט לטובת הציבור. בעזרת כלים אלה מעניק בית המשפט סעד לכל מי שנגרם לו עוול המצריך תיקון, ושומר על שלטון החוק ועל זכויות אדם שהינם עקרונות יסוד של הדמוקרטיה.

במובן זה, המושגים התיאורטיים של "פסילת חוקים" ו"סבירות" מיתרגמים באופן ישיר לחיי המעשה של כל אזרחית ותושב במדינה.

מי שאומר לכם "לא עוד פסילת חוקים",
מתכוון בעצם:

- "לא עוד איסור על מעצר חיילים לימים
ארוכים מבלי להביאם בפני שופט", כפי
שקבע בית המשפט בעניין צמח.

- "לא עוד הגנה על זכאות של מחזיקי רכב
לקבל גמלת הבטחת הכנסה", כפי שקבע בית
המשפט בעניין חסן.

- "לא עוד מימוש זכותם של זוגות חד-מיניים
להורות ולחיי משפחה מלאים", כפי שקבע
בית המשפט בעניין ארד-פנקס.

ומי שאומר לכם "לא עוד פסילת החלטות
בלתי-סבירות באופן קיצוני", מתכוון למעשה:

- "לא עוד איסור על ניתוק חשמל לאזרחים
בעלי קשיים כלכליים או רפואיים", כפי
שקבע בית המשפט בעניין מויסה.

- "לא עוד מיגון מלא לכל מוסדות החינוך בעוטף עזה", כפי שקבע בית המשפט בעניין ווסר.

- "לא עוד ביטול הגבלות מחמירות על חופש הביטוי הפוליטי בעיתונים ובהפגנות", כפי שקבע בית המשפט בעניין שניצר, ובפרשות רבות אחרות.

- "לא עוד חיוב מועצה מקומית להקים מקווה עבור נשים שומרות-מצוות ביישוב שהרוב בו חילוני", כפי שקבע בית המשפט בעניין כפר ורדים.

- "לא עוד הגנה על זכותם של ילדים בעלי צרכים מיוחדים לקבל חינוך מיוחד חנם, גם כאשר שולבו במסגרות החינוך הרגיל", כפי שקבע בית המשפט בעניין ית"ד.

לא עוד, ואלו הן רק דוגמאות אחדות.

במילים אחרות, אם החלטות השלטון יהיו סוף פסוק ובית המשפט יהיה נטול כלים למילוי תפקידו – לא ניתן יהיה להבטיח הגנה על זכויות באותם המקרים שבהם רשויות השלטון תפגענה בהן בחקיקה או בהחלטה מנהלית, במידה העולה על הנדרש.

למרבה הצער, צבר היוזמות שמתרגש עלינו כמבול ובחיפזון אינו מסתפק בפגיעות האלה, והוא כולל גם שינוי מבני עמוק בהרכב הוועדה לבחירת שופטים ובמתכונת עבודתה.

מהו הנימוק שמשמיעים יוזמי התוכנית בניסיון לתרץ את הצורך לשנות מן היסוד את שיטת מינוי השופטים בישראל, ולהקים ועדה שבה יינתן רוב "אוטומטי" לפוליטיקאים?

הנימוק העולה בהקשר זה הוא כי שופטי ישראל בוחרים כביכול את עצמם "בחדרי חדרים וללא פרוטוקול".

אין אמת בטענות אלה.

הוועדה לבחירת שופטים במתכונתה הנוכחית עוגנה בחוק כבר בשנת 1953, חמש שנים לאחר קום המדינה, והועתקה בשנת 1984 לחוק-יסוד: השפיטה. ועדה זו בוחרת את שופטי ישראל בכל הערכאות, והיא כוללת שני שרים – בהם שר המשפטים העומד בראשה – וכן שני חברי כנסת, שני חברי לשכת עורכי הדין, ושלושה שופטים.

עיון בדברי הכנסת מלמד כי הוועדה במתכונתה זו הוקמה מתוך קונצנזוס רחב של הקואליציה והאופוזיציה בכנסת באותה עת,

באשר לצורך להבטיח את אי-תלותם ואת עצמאותם של שופטי ושופטות ישראל.

חבר הכנסת מנחם בגין, שהיה אז באופוזיציה, אמר במליאה – ואני מצטטת – "אנחנו באים להבטיח את אי-תלותם של השופטים, ולשם כך עלינו להבטיח במידת האפשר גם את אי-תלותם של ממניהם" [סוף ציטוט].⁴

ובמקום אחר הזהיר בגין מפני מצב שבו "המשלה היא שתמנה למעשה את שופטינו".⁵

---

⁴ https://fs.knesset.gov.il/2/Committees/2_ptv_412130.PDF, בעמ' 7-6.

⁵ <https://db.begincenter.org.il/article/%D7%9E%D7%97%D7%AA%D7%A8%D7%AA-%D7%91%D7%9C%D7%99-%D7%A9%D7%9D/>

הוועדה לבחירת שופטים פועלת במתכונתה זו כבר 70 שנה, ולאף גורם אין בה רוב "אוטומטי" לבחירת המועמד המועדף עליו. כדי לבחור שופט לבית משפט השלום או המחוזי נדרש רוב של חמישה מתוך תשעה חברי הוועדה, וכדי לבחור שופט לבית המשפט העליון נדרש רוב מיוחד של שבעה מתוך תשעה – והדבר מחייב הסכמה רחבה בין חבריה.

אין לכחד, אף שיטה למינוי שופטים אינה חסינה לחלוטין מפני אירועים חריגים, ולכל השיטות יש יתרונות וחסרונות. אך בסופו של דבר, השיטה הישראלית למינוי שופטים היא מאוזנת, מקצועית, ומבטיחה ייצוג הוגן ומלא לכל הגורמים הרלוונטיים.

לא בכדי זוכה השיטה שלנו להערכה רבה בעולם, ובזכותה מונו בישראל לאורך השנים אלפי שופטים ורשמים מצוינים – אשר עשו ועושים את מלאכתם במסירות, ומתוך מחויבות עמוקה לשלטון החוק ולציבור הישראלי כולו.

הטענה הנוספת כאילו הליך הבחירה בוועדה מתבצע "בחדרי חדרים" וללא פרוטוקול, אף היא משוללת יסוד. הדיונים בוועדה מתועדים בפרוטוקול מלא ומפורט. חלקים מהפרוטוקול הם חסויים, בדיוק כשם שתמלילי ישיבות הממשלה חסויים אף הם, אך כל חלק שניתן לפרסם – למשל אותם חלקים שאינם פוגעים בצנעת הפרט של המועמדים – מתפרסם לציבור.

הטענות חסרות-היסוד המועלות כנגד השיטה הקיימת לבחירת שופטים, נועדו לכסות

על הסיבה האמיתית שבגינה פועלים הוגי תוכנית השינויים, והיא – הרצון להביא לפוליטיזציה מוחלטת של מינוי השופטים בישראל, בדרך של הקמת ועדה לבחירת שופטים אשר בה יהיה לפוליטיקאים רוב אוטומטי.

מכך בדיוק הזהיר בגין בשעתו, באומרו כי יש למנוע מצב שבו "המשלה היא שתמנה למעשה את שופטינו".

אזהרה זו הייתה נכונה אז והיא נכונה גם היום.

במהלך שנות כהונתי כנשיאה חזרתי והדגשתי כי הרשות השופטת פתוחה לשינויים וחותרת כל העת לשיפורים. לאורך השנים אף ביצענו שינויים ושיפורים רבים כדי לייעל ולטייב

את השירות הניתן על ידינו לציבור, תוך הסתייעות בחידושים טכנולוגיים ובדיגיטציה.

כמו כן אנו שוקדים כל העת על הגברת השקיפות במערכת, בין היתר, בקיום שידורים ישירים של דיונים מבית המשפט העליון ושידורים ישירים של שימוע החלטות ופסקי דין משמעותיים בערכאות הדיוניות.

אך הבעיה המרכזית הייתה ונותרה בעיית העומס הרב המוטל על בתי המשפט בישראל.

בישראל מכהנים כיום 802 שופטים ו- 73 רשמים. המשמעות היא כי מדובר בכ- 8 שופטים לכל 100 אלף תושבים. לשם השוואה, במדינות ה-OECD מכהנים בממוצע פי שלושה שופטים על כל 100 אלף תושבים.

האם ידוע לכם כמה הליכים משפטיים
חדשים מוגשים לבתי המשפט ולבתי הדין
בישראל בכל שנה?

קשה להאמין, אך מדובר בלא פחות מ-850
אלף הליכים.

משמעות הנתונים הללו היא כי שופט
במדינת ישראל מקבל בממוצע בכל שנה כאלף
תיקים חדשים לטיפולו, המתווספים אל מלאי
התיקים הקיימים. חשבון פשוט יראה לנו כי גם אם
כל אחד משופטי ישראל היה עובד 365 ימים
בשנה ו-24 שעות בכל יום, אין שום סיכוי
שבמצבת השופטים הנוכחית ניתן להתמודד עם
כמויות כאלה בקצב מניח את הדעת.

מדובר בעומס לא אנושי, שאין לו אח ורע
בעולם.

לפיכך אני מבקשת בהזדמנות זו לשוב
ולהביע הערכה ותודה לכל השופטות, השופטים,
הרשמות והרשמים בכל ערכאות השיפוט – אשר
מתמודדים עם העומס הזה מדי יום ועושים את
מלאכתם נאמנה מתוך תחושת שליחות ומסירות
עמוקה לתפקידם ולשירות הציבור בישראל.

העומס הקשה המוטל על הרשות השופטת
מוביל בהכרח להתארכות בלתי-רצויה של
הדיונים בבתי המשפט, ובעיניי זוהי הסוגיה

האמיתית שהציבור בישראל משווע לפתרונה, וגם
אנחנו.

בפגישת העבודה הראשונה שאקיים עם השר
אציג לו את הבעיות האמיתיות שעמן מתמודדת
הרשות השופטת, ואת הצורך הדחוף לחפש כל
דרך להקל מן העומס המוטל על השופטים, כדי
לייעל את ההליך המשפטי ולקצרו, לטובת ציבור
המתדיינים.

ולסיום אומר –

הרשות השופטת בישראל מקיימת כיום
ביקורת שיפוטית אפקטיבית ואחראית על פעולות
הממשלה והכנסת, ובעשותה כן היא ממלאה
תפקיד חשוב במערך האיזונים והבלמים בין

הרשויות. האיזונים והבלמים הללו עומדים בבסיס הרעיון הדמוקרטי שעליו הוקמה מדינת ישראל.

האחריות לשמירה על שלטון החוק ולהגנה אפקטיבית על זכויות הפרט בישראל, אינה מוטלת על כתפי הרשות השופטת בלבד. הרשויות האחרות נדרשות אף הן לעמוד במשימה הלאומית החשובה הזו.

תוכניתו של שר המשפטים החדש איננה תוכנית לתיקון מערכת המשפט – היא תוכנית לריסוקה. היא תפגע פגיעה אנושה בעצמאות ובאי-התלות של השופטים, וביכולתם למלא נאמנה את תפקידם כמשרתי ציבור. משמעותה של התוכנית הרעה הזו היא על כן שינוי זהותה הדמוקרטית של המדינה לבלי הכר.

אדוני השר – לא זו הדרך!